

Er du klædt på
til dit arbejdsliv i
efteråret?

Er du klædt på
til dit arbejdsliv i
efteråret?

Forside (/)

Anmeldelse af 1864

Kampen om vores 1864

Skrevet af

(/Gunhild-
Agger)

Gunhild Agger (/Gunhild-Agger)
professor (/Gunhild-Agger)
Aalborg Universitet (/Gunhild-Agger)
30 artikler
0 indlæg

Nederlaget i 1864 fandt sted for 150 år siden. Men striden om fortolkningen har været lige siden. Ole Bornedals version af den anden slesvigske krig – dens årsager, forløb og eftervirkninger – har fremkaldt holdningsfejde. Det demonstrerer, at nederlaget i 1864 fortsat kan sætte sindene i brand. Hvorfor?

Er du klædt på
til dit arbejdsliv
i efteråret?

Som historisk begivenhed repræsenterer krigen i 1864 arvesølvbet i danmarkshistorien – og dermed det, som arvinger for alvor strider om. Du kan få stolene, malerierne og den gamle kommode, men jeg vil bestemme over arvesølvbet. Det var et traume, at Danmark måtte afgive omkring en tredjedel af sit areal og sin befolkning ved fredsslutningen, herunder 170.000 dansktalende borgere i Nordslesvig. Det var et traume, at Danmark forvandlede sig fra at være en sammensat stat med en vis europæisk indflydelse til at være en internationalt set betydningsløs lilleputstat. Disse traumer ændrede den danske selvforståelse og dermed nationens ageren i verden.

Det var et traume, at Danmark måtte afgive omkring en tredjedel af sit areal og sin befolkning ved fredsslutningen.

"1864 amputerede os for land ved hofterne"

Nederlaget åd sig ind som en grundlæggende melankoli, der fik stemme hos flere af periodens bedste forfattere. J.P. Jacobsens desillusionerede roman *Niels Lyhne* (1880) slutter netop med denne melankolske tone. Hovedpersonen dør en meningsløs død i 1864: "En trist Dag i Marts blev han saa skudt i Brystet." I Niels Lyhnes liv er krigen en biting. Den bekræfter blot hans egen personlige uformåen, der på sin side illustrerer periodens manglende tro på sig selv.

I sine romaner *Stuk* (1887) og *Tine* (1889) blev Herman Bang den litterære eksekutor af dødsboet efter 1864. *Stuk* leverer med metaforisk eftertryk den overordnede diagnose: "Fireogtres amputerede os for Land ved Hofterne". Følgerne af amputationen var en "Saarfeber": "Jeg tror, at vi aldrig rigtig har kunnet forvinde det, sagde han i Tanker. Og derfor er vi blevet sådan Mænd som vi er." Gründerperiodens optimistiske, men i bund og grund usolide foretagsomhed udspringer af og ligner ifølge Bang sårfeberen fra Dybbøl.

Tine er en stærk, direkte sanset historie om nederlaget, set fra et individuelt perspektiv – Tines. Dermed blander Herman Bang den store krigshistorie og den lille kærlighedshistorie, så det gør ondt helt ind i hjerterødderne. Tine er forelsket i den gifte skovrider Berg, som "skal derud og dø". Han elsker sin fraværende evakuerede kone, men trøster sig med tjenestepigen Tine. Dybbøl bliver således i dobbelt forstand Tines skæbne. Ligesom det Danmark, de kendte, går både skovrideren og Tine til grunde. Han bliver slagtet ved Dybbøl, og hun drukner sig. 100-året for 1864 blev markeret med Knud Leif Thomsens stilfærdige filmudgave af *Tine* med Lone Hertz i hovedrollen (1964).

En af konsekvenserne af nationens skrumpen udadtil var den indre samling om danske værdier, som de blev formuleret i periodens stærke bevægelser – højskolebevægelsen og andelsbevægelsen. Striden om fortolkningen af nederlaget klingede af efter afstemningen om Sønderjylland i 1920, hvor den dansksindede del blev genforenet med Danmark. At grænsedragningen fortsat kunne sætte sindene i kog, viste Christmas Møllers skæbne efter 2. Verdenskrig – at kræve genforhandling af grænsespørgsmålet var trods alt ikke politisk gangbart. Og i virkeligheden blev erfaringerne fra krigen i 1864 ved med at bestemme dansk udenrigspolitik længe endnu. Som Bo Lidegaard slagkraftigt formulerede det i *Politiken*:

"1864 sluttede i 2001" (13.10.2014). Først da meldte Danmark sig igen på den internationale arena, også med militær slagkraft.

Set fra et historisk perspektiv er det således noget af en hvepserede, Ole Bornedal med *1864* har valgt at stikke fingrene i. Men hvordan gik det til, at det lige var ham, der fik tjansen?

Ole Bornedal er ikke bange for at bruge det helt store drama med de stærkest mulige virkemidler. Kilde: Polfoto/Marie Hald.

Valget af Ole Bornedal

Forhistorien ligger i det politiske medieforlig fra 2010, der afsatte 100 millioner kroner til produktion af en historisk dramaserie. Vilkaaret var, at den skulle foregå i perioden før 1. Verdenskrig. På baggrund af Tom Buk-Swientys bog *Slagtebænk Dybbøl* (2008) meldte Ole Bornedal og Peter Bose fra Miso Film sig som interessenter, opmuntret af DR's daværende dramachef Ingolf Gabold. Men der var også andre forslag. Nordisk Film bød ind med et projekt med titlen *Herfra Hvor Verden Går*, der foregik i perioden omkring 1900. I 2011 valgte DR 1864-projektet.

Der var flere grunde til dette valg. For det første er *1864* som antydning evigt aktuelt i debatten om dansk historie og identitet. For det andet er Ole Bornedal en alsidig instruktør. Han står bag en klassiker som den korte tv-føljeton *Charlot og Charlotte* (1996), en dansk roadmovie, som har charmeret flere generationer. Han har bevæget sig frit mellem genrer som gyseren (*Nattevagten*, 1994), den moralske provinsfortælling (*Fri os fra det onde*, 2009), det store historiske melodrama (*Jeg er Dina*, 2002, der foregår i Nordnorge i midten af 1800-tallet), det ondskabsfulde besættelsestidsdrama (*Sprængt nakke*, 1995) og tv-satire.

Ole Bornedal er kort sagt en erfaren mand, der kender både film- og tv-mediet (*1864* kommer også som film). Hvis der er en fællesnævner i hans produktion handler det om, at han lader følelser for fuld udblæsning få frit spil. Det underspillede har ikke nogen markant plads i hans repertoire, og det interesserer ham heller ikke at fedte rundt i den stilfærdige realisme, der ellers er så udbredt i den danske film- og tv-tradition. Derimod er han ikke bange for at bruge det helt store drama med de stærkest mulige virkemidler. Det kan både være en styrke og en svaghed.

DR-drama eller ko-producent-drama?

Medieforliget, som blev indgået under den borgerlige regering i 2010, lagde op til, at den politisk vedtagne historiske serie som den ekstraordinære gave til det danske folk den var, skulle produceres ude-af-huset. Selvom *1864* sendes i DR's søndagsslot, er det altså ikke rigtigt hjemmelavet DR-drama efter den traditionsrige DR-opskrift. *1864* er produceret af Miso Film i samarbejde med DR.

I dansk tv-sammenhæng er Miso Film kendt fra de to TV 2-krimiserier *Den som dræber* (2011) og *Dicte* (2013-14). Selskabet har også produceret film. Det var ko-producent på den norske besættelsestidsfilm *Max Manus* (2008) og har dermed en lille smule erfaring med produktion af historisk drama. Desuden er 4 Fiction, Film Fyn, TV2 Norge, TV4, SF Film, ARTE, ZDF Enterprises & Sirena Film ko-producenter på *1864*, og det er SF-film, der står for markedsføring og salg.

Spørgsmålet er, om det er muligt at gennemføre en dramaproduktion i tv-mediet, der i så omfattende grad er afhængigt af en enkelt person, med et vellykket resultat?

Spørgsmålet er, om det var en klog beslutning at løfte den stort anlagte *1864* ud af den traditionelle DR-produktionssammenhæng, forsyne dramaet med én manuskriptforfatter, lade det instruere af én instruktør og dermed lade det være op til én mands vision og dygtighed at gennemføre? Det kan måske lade sig gøre med en kort føljeton som for eksempel *Edderkoppen*, ligeledes et historisk drama, hvis seks afsnit Ole Christian Madsen instruerede. Men selv i dette tilfælde var der flere manuskriptforfattere inde i billedet. Og i *1864* strækker fortællingen sig over otte afsnit, som Ole Bornedal alle er krediteret for.

Ellers er erfaringen fra DR's store historiske produktioner fra *Matador* til *Krøniken*, at samarbejde mellem flere manuskriptforfattere og instruktører er nyttigt. Spørgsmålet er, om det er muligt at gennemføre en dramaproduktion i tv-mediet, der i så omfattende grad er afhængigt af en enkelt person, med et vellykket resultat?

Politisk korrekthed – og historisk

Jeg vil til enhver tid forfægte Ole Bornedals ret til den historietolkning, han fremlægger. Bevillingsgivere er ikke bygherrer, der kan bestemme arkitektur og kontrollere udførelse, men

opdragsgivere, der leverer rammerne, uden at detaljestyre hvordan de udfyldes.

Spørgsmålet om historisk og politisk korrekthed har fyldt meget i debatten. De fleste kritikere har overset, at man på DR's undervisningssite kan finde de rigtige svar på stridsspørgsmålene. På undervisningssitet kan man nemlig teste sin historiske viden gennem en quiz. Eksempelvis: "I andet afsnit fortæller Monrad, at hele hans familie led af sindssyge. Hvad er fakta?" Svaret er, hvad DR også skriver: "Monrads far, Otto Sommer Monrad, døde i 1863 som følge af en sindssygdom. Monrads to søstre, Lene Sophie og Hanna Ottilie, var som unge indlagt ved Frederiks Hospital, sandsynligvis for sindslidelser."

Et andet quizspørgsmål, der rammer lige ned i debatten, lyder: "I denne scene kommer en flok sigøjnere, som i dag kaldes romaer, til herregården for at finde arbejde. Hvor sandsynligt er det, at der var romaer i Danmark på det tidspunkt?" Svaret, som DR rigtigt fortæller: "I 1858, seks år før krigen, mistede mange romaer deres arbejde i Rumænien på grund af en lovændring. En stor del af dem rejste ud i Europa for at finde arbejde, og nogle af dem kom sikkert til Danmark. Efter krigen i 1864 blev en række roma-familier boende i Jylland. Det kan man se på deres efterkommeres særprægede navne i telefonbøgerne."

Alle, der har beskæftiget sig med historisk drama på film og i tv, ved, at det er nødvendigt at gøre historien til drama, for at den kan interessere sit publikum. Historiske kendsgerninger skal naturligvis respekteres, når det drejer sig om begivenheder, historiske personer og tidspunkter. Men når det er sagt, er det nødvendigt at fiktivisere, betone interessante konflikter, der kan levere brændstof til den dramaturgiske udvikling, slå flere historiske karakterer sammen til én, sammenblande personer, der kunne have levet, med faktiske historiske personer og give nøglekarakterer en slagkraftig stemme.

Desuden er det uundgåeligt, at nutiden sætter sit præg på den historiske fremstilling – det sker selv ved den mest minutiøst researchede fremstilling, simpelthen fordi historien fungerer som et spejl for nutiden. Historisk fiktion inviterer til overvejelser over, hvad der ligner i samtiden, og hvad der er forskelligt fra den. Det er ikke noget, som man kan ansætte fem professionelle historikere til at kontrollere.

Et helt andet spørgsmål er, om *1864* er vellykket som tv-drama? For mig at se er resultatet en blandet landhandel. Jeg har som rigtig mange andre danskere set tre afsnit, mens historiedebatten har raset. Uanset debat og niveau kan vi nemlig konstatere, at *1864* appellerer til sit publikum, også selv om seertallet er svagt dalende. Første afsnit blev set af 1.690.000, andet afsnit af 1.682.000 og tredje afsnit af 1.508.000 (kilde: TNS Gallup). Seerne vil det altså gerne, men vurderingerne er bemærkelsesværdigt lave for historisk drama, der på en skala fra et til fem plejer at ligge over fire. Her fik første afsnit 3.6, andet afsnit 3.8 og tredje afsnit igen 3.6.

Lad mig se på, hvad der rent faktisk fungerer ud fra en æstetisk og dramaturgisk synsvinkel – og hvad der ikke gør.

Blod med blod på

Lad os tage titlen. *1864* er en glimrende titel. Det er helt simpelt et årstal, men et årstal, der er proppet til bristepunktet med konnotationer og spørgsmål til den danske historie. Visuelt ses det i, at tallet står skælvende skrevet med rødt og drypper blod. Hvorfor skal det så yderligere understreges af undertitlen "Hjerter bløder i krig og kærlighed"? Det er simpelthen for meget – vi *har* forstået.

Blodet flyder videre i den episode, hvor krigsudbruddet annonceres af den københavnske kulturelites yndling og konseilspræsident Monrads foretrukne coach, fru Heiberg (Sidse Babett Knudsen). Hun står på scenen i rollen som Lady Macbeth. Ergo har hun blod på hænderne. Da Monrad (Nicolas Bro) overbringer hende meddelelsen om den preussiske krigserklæring, tørrer hun blodet af på ham – og der står de som et sammensvejet forbryderisk par, der modtager teaterpublikums hyldest.

Ingen kan være i tvivl om, at de nationalliberale havde en særdeles urealistisk vurdering af situationen op til vedtagelsen af den nye grundlov i 1863, der i modsætning til de afgivne løfter inddrog Slesvig som integreret del af det danske rige. Men er det nødvendigt at understrege rent bogstaveligt, at kultureliten har blod på hænderne?

Lidt mere afdæmpet og derfor bedre fungerer Bornedals tilgang til nøgenheden. Gennem de første tre dele er der et stærkt fokus på bare mænd, og det er der gode grunde til. Vi følger de to fiktive hovedpersoner Laust (Sylvester Byder/Jakob Oftebro) og Peter (Benjamin Holmstrøm Nielsen/Jens Sætter-Lassen), fra de er drenge i 1851, da deres far kommer hjem fra den første slesvigske krig, til de bliver voksne og indrulleret i den danske hær i 1863. Den gennemgående fremvisning af nøgenhed i forskellige situationer fremhæver på én gang det menneskelige aspekt: at vi ikke er skabt til kanonføde, og det politiske: at vi bliver det alligevel. Det ligger i kortene, at drengenes kroppe skal flænses – de uheldige og tilfældige grisedrab i tredje del gav en forsmag på, hvad der skal ske.

Ellers er en af fornøjelserne ved *1864* kostumerne. Manon Rasmussen, der er specialist i historiske kostumer, har endnu en gang gjort sit hjemmearbejde fornemt.

Rammehistorien bremser

Aktualiseringen sker i *1864* både direkte, gennem rammehistorien og indirekte gennem analogierne til de ting, der sker i enhver krig i forholdet mellem fædre, mødre, sønner og døtre, mellem elskende par og dem, der gerne vil elskes, men ikke bliver det, mellem kammerater i krig, mellem soldater og befalingsmænd, mellem regeringer og ministre, der er skyld i krigen og dens menige og civile ofre. Den indirekte model er den bedste.

Rammefortællingens karakterer taler som på et teater og virker som postulat, i modsætning til 1864-karaktererne, der er trods afstanden i tid er mere livagtige, og som vi derfor bedre kan identificere os med.

Set fra et rent dramaturgisk synspunkt fungerer rammehistorien som en bremse. Vi bliver ikke suget ind i den væsentligste handlingstråd, der klart nok angår begivenhederne i 1864, men må pænt vente, til Claudia (Sarah-Sofie Boussnina) og Severin (Bent Mejding) har lagt brikkerne ud og afsløret lidt mere af sig selv, og hvad der gemmer sig på herregårdens loft. De to karakterer taler som på et teater og virker som postulat, i modsætning til 1864-karaktererne, der trods afstanden i tid er mere livagtige, og som vi derfor bedre kan identificere os med. Claudia og Severin får os til at tænke af, i stedet for at tænke.

Dramaturgien fungerer langt bedre i 1864-delen, der jo heldigvis udgør hovedparten, især i fremstillingen af det spegede forhold mellem brødrene Laust og Peter og deres fælles kærlighed til den underdejlige Inge (Fanny Leander Bornedal/Marie Tourell Søderberg). Og i sidehistorierne om den traumatiserede befalingsmand Didrik (Pilou Asbæk), 'helten' fra 1851, der voldtager Sofia (Eva Josefikova), og de forskellige soldatertyper, der begynder at aftegne sig, for eksempel Johan (Søren Malling), hvis på én gang vidende og desillusionerede karakter ser ud til at få en særlig rolle.

Afslutningsvis kan man konkludere, at der er meget, der fungerer godt – blandingen af kendte og mindre kendte skuespillere, fremstillingen af graviditet som kærlighedens vilkår og de pludselige dyk ned i almuens urhistorie, hvor især barneansigterne gør indtryk, fremragende og faktisk afdæmpet instrueret. Så meget ærgerligere er det, at overtydeligheden så ofte får overtaget – helt unødvendigt. Men når det endelig skal være, så kan Dan Laustsens indfølelse fotografiering af landskaber og personer kompensere for meget.

RELATEREDE ARTIKLER

Populærkulturens politiske potentiale (/artikler/Speciale-om-DR-tv-serien-1864)

- Hvordan bliver en person eller en begivenhed pludselig genstand for en hel befolknings opmærksomhed? Hvad er det, der gø...

Follow the Money (/artikler/Gunhild-Agger-anmelder-DRs-serie-Bedrag)

- DR's økonomiske thriller Bedrag er et billede af et samfund med langt mellem top og bund. Og med en storyline, der indti...

Den er helt gal for Gabold (/artikler/Medieprofessor-lb-Bondebjerg-analyserer-DR-Ingolf-Gabold-og-1864) - Ingolf Gabold mente i 2014 ikke, at 1864 var et politisk kunstværk. Det mener han i dag. Kom med om bag DR-kulisserne me...

Hvem ringer klokken for? (/artikler/Anmeldelse-af-Herrens-veje) - Adam Prices tv-serier rummer typisk en skarp fornemmelse for, hvad der rører sig i samtiden. Det er umiddelbart også præ...

Giv din stemme

4,1/5

38 stemmer

KOMMENTARER

0 kommentarer

Sortér efter

Tilføj en kommentar ...

Plugin til Facebook-kommentarer

UDVALGTE JOB (/KOMMUNIKATION-JOB)

Projektleder (/kommunikation-job/folkekirkens-noedhjaelp-

Frist: 10. august

PensionDanmark

Journalist (/kommunikation-

job/pensiondanmark-journalist)

Frist: 1. august

presserådgiver (/kommunikation-

Frist: 22. juli

Kommunikationskonsulent (/kommunikation-job/det-

Frist: 14. august

Bech·Bruun

Digital kommunikationsprofil (/kommunikation-job/beck-

Frist: 12. august

Presse- og kommunikationschef (/kommunikation-

Frist: 12. august

[Se alle job \(/kommunikation-job\)](#)

[Indryk job \(/kommunikation-job/danmarks-bedste-jobbank-for-kommunikationsjob\)](#)

FØLG OS

Facebook
(<https://www.facebook.com/Kforum>)

Twitter (<https://twitter.com/kforum>)

AKTIVITETER

Opplå job
([/kommunikation-job/danmarks-bedste-jobbank-for-kommunikationsjob](#))

KONTAKT OS

Kommunikationsforum A/S
GL. Kongevej 3E, 4. sal, Baghuset
1610 København V